

Валерій Терно

Головний архітектор бібліотек

12 червня 1997 р. виповнилося б 90 років Федору Миколайовичу Пашенку (1907 - 1980) - архітектору, який понад 45 років віддав бібліотечній справі, працюючи в галузі проектування та будівництва бібліотечних будов і приміщень. Кандидат архітектури Ф.Пашенко по праву вважався провідним спеціалістом у цій галузі, він автор 110 наукових праць, з яких більшість присвячено питанням теорії і практики проектування, будівництва та обладнання бібліотек. 25 з них опубліковано за кордоном.

Трудову діяльність Ф.Пашенко розпочав у Ленінграді в 1925 р. У 1930 закінчив архітектурний факультет «Всероссийской Академии художеств», з 1933 р. - член Спілки архітекторів СРСР. Протягом 1933-1938 рр. Ф.Пашенко працював над монографією «Архитектура и строительство библиотечных зданий», в якій викладено наукові основи проектування бібліотечних споруд. Вона вийшла в світ у Москві в 1941 р. і до цього часу є настільною книгою архітекторів, які проектують бібліотеки.

Як фахівець з бібліотечної архітектури, Ф.Пашенко формувався під впливом відомих бібліотекознавців Б.Зельцле, В.Сахарова, Г.Фірсова.

Вагомою частиною його діяльності були вузівські бібліотеки. Впродовж 1956-1972 рр. він працює консультантом з проектування бібліотек у головному проектному інституті «Гипровуз». За його безпосередньою участю було виконано більшість проектів будівель вузівських бібліотек, які майже всі побудовані.

Починаючи з 1967 р., Ф.Пашенко займається якісно

новими, раніше не досліджуваними питаннями організації взаємодії роботи бібліотек з іншими установами інформації - архівами, музеями, виставками, книготоргівлею. Згідно з розробленою ним теорією, повнота забезпечення інформацією можлива при функціональній взаємодії цих закладів, передусім у формі створення єдиного інформаційного довідково-бібліографічного апарату, який об'єднує за предметно-тематичною спільністю друковані, рукописні та інші носії інформації. На основі цієї теорії було створено новий тип громадських будівель, що поєднує декілька однотипних чи тематично взаємодіючих закладів інформації; обґрунтовано створення градобудівничих комплексів таких закладів - спеціалізованих громадських центрів міст. Такі громадські центри залежно від їх спеціалізації, крім будівель закладів інформації, можуть також мати будівлі закладів користувачів: науководослідних установ, вузів, управлінь виробничими об'єднаннями чи будівлі адміністративно-управлінського призначення. Ці розроблені Ф.Пашенком положення були визнані новим кроком у розвитку теорії інформації та впроваджені в практику інформаційного забезпечення і градобудівництва. Вони також увійшли у довідковий чотиритомний посібник з архітектури, обладнання, механізації та автоматизації бібліотек, науковим редактором якого був Ф.Пашенко.

Водночас з науковою роботою архітектор також не переставав проектувати нові бібліотечні будівлі, реконструювати існуючі, розробляти інтер'єри бібліотек, їх обладнання (всього близько 150 бібліотечних об'єктів). Найвідоміші серед них - Національна парламентська бібліотека України у Києві (1953 р., проект реконструкції разом з архітектором В.М.Онощенко), будівля ДПНТБ СВ АН Росії у Новосибірську (1958-1966 рр., проект разом з архітекторами О.О.Воловик, К.П.Бурхановим), будівля Інституту наукової інформації суспільних наук (ІНІСН) з Фундаментальною бібліотекою АН СРСР у Москві (1962-1974 рр., у складі авторського колективу під керівництвом Я.Білопольського), типовий проект депозитарію на 2 млн. од. зб. (1974) разом з архітекторами Я.Камкіним, Є.Ісаєвим.

Ф.Пашенко здійснював велику навчально-педагогічну роботу у вищих навчальних закладах. Загалом понад 25 років він працював на архітектурних та інженерно-будівельних спеціалізаціях вузів Санкт-Петербурга, Москви, Києва. Залишивши 1967 р. завідування кафедрою в Університеті Дружби народів ім.П.Лумумби (Москва), він до кінця життя керував Відділом архітектури будівель установ інформації Відділення науково-дослідних робіт ЦНДІ експериментального проектування видовищних, адміністративних, інформаційних і спортивних будівель та споруд ім.Б.С.Мезенцева при Держбуді СРСР.

Загальний науковий, практичний, педагогічний доробок Ф.Пашенка з питань проектування та будівництва бібліотечних будівель і сьогодні допомагає архітекторам, бібліотечним працівникам, викладачам вузів стати на рівень потреб сучасності в створенні зразків високоякісної бібліотечної архітектури.